

IZDAVAČ

NEVEN

Lagumska 14, 11080 Beograd
+381 11 409 53 90; +381 69 133 48 96
www.ipneven.com

ZA IZDAVAČA

Miko Jeremijević

PREVOD

Petar A. Karadorđević

DIZAJN KORICA

Sunčica Jeremijević

PRELOM

Ivan Jeremijević

ŠTAMPA

Neven, Beograd

Tiraž 500 komada

Beograd, 2018.

CIP – Каталогизacija y publikaciji

Народна библиотека Србије, Београд

14 Ниче Ф.

821.112.2-96

НИЧЕ, Фридрих, 1844-1900

Ecce homo / Fridrih Niče ; [prevod Petar A. Karadorđević]. - Beograd :

Neven, 2018 (Beograd : Neven). - 174 str. ; 20 cm

Prevod dela: Ecce homo / Friedrich Nietzsche. - Tiraž 500.

ISBN 978-86-7842-426-7

a) Ниче, Фридрих (1844-1900)

COBISS.SR-ID 269170956

FRIDRIH NIČE

ECCE HOMO

NEVEN

Beograd, 2018.

ECCE HOMO

Napisano pet-šest nedelja pre potpune paralize, a začeto u jednom momentu lične svečanosti i svetle sunčane jeseni, *Ecce homo* je bilo poslednje delo Ničeovo, poslednji grč svesnog života, ne „predgovor koji sipa vatru“ za jedno novo stvaranje, nego epilog svega što je on imao da dà. Rađeno nervozno i plahovito, sa primetnim osobinama bolesničkih napetosti, ono ima izvesno vidovito predosećanje, svojstveno ljudima intenzivne duše i velike usamljenosti, onu „unutrašnju svetlost koja obasjava dušu“, kako veli Dostojevski, i u tom predosećanju kraja i krajnje potrebe da ne bude zamenjen i neshvaćen, Niče daje na svoj način shvaćenu definiciju sebe i svog mnogovrsno jedinstvenog dela. „U ovoj zlatnoj jeseni, najlepšoj koju sam ikad doživeo“ piše on sestri krajem oktobra 1888, „pišem osvrt na svoj život, samo za sebe sama. Niko ga neće čitati osim jednog izvesnog dobrog Lame, kad dođe preko mora, da poseti brata. To nije za nemačku

stoku, čija kultura u miloj otadžbini napreduje tako čudno. Ja ću rukopis zakopati i sakriti neka trune, a kad mi svi skupa budemo gnjili, neka on slavi svoje vaskrsenje.“ Na jednom naslovnom listu zabeleženo je njegovom rukom „za moje prijatelje“. Ali tu rozetijsku nameru, možda više trenutnu, jednu od onih, koja je, da rečemo u njegovoj frazi, kao munja sevnula njegovim umom, napušta brzo i u pismima iz novembra i decembra sa radošću priča svima prijateljima o tom delu i sam ga sprema za štampu i određuje mu papir i oblik. Jedno vreme čak se veseli uzbuni, koju će izazvati i neugodnom položaju onih, koji budu imali da sude o njemu i svoj „svetlosti i strahu što će ga raširiti o sebi“. U pismu Petru Gastu, svom vernom prijatelju i pomagaču, Niče kazuje, da je delo početo na njegov rođendan, 15. oktobra, bilo već gotovo 4. novembra, za nepune tri nedelje, i da je sa antičkom samodopadljivošću i dobrom voljom ispalo tako lepo, da se on „ne usuđuje praviti kakve šale uz to“. *Ecce homo* je trebalo da bude uvod, lično objašnjavanje za njegovo veliko i glavno i životno delo *Preodređivanja svih vrednosti*; „ja ne bih nikako želeo“, piše jednom prijatelju, „da stupim pred ljude kao prorok, čudovište i moralna nakaza. I u ovom smislu bi mogla ta knjiga koristiti: da zapreči možda, da me ne zamenjuju sa mojom protivnošću“.

Svestan, koliko će iznenađenja izazvati njegovo delo ne samo svojim idejama, nego i svojim oblikom i načinom kazivanja i smelošću rečitosti – jer je Niče stalno voleo da govori drukčije „nego je ikad iko govorio“ – on unapred upozorava na to svog izdavača i sve ostale prijatelje ne bez izvesnog uživanja u opštem pokretu ili, kad bi moglo biti, u jednom strahovito uzvitlanom vohoru. „Verujem, da će *Ecce homo* biti čuven, možda i odviše“, piše on 6. novembra svom izdavaču, a 26. mu istog meseca poručuje: „Čim *Ecce homo* iziđe, biću prvi čovek koji sad živi“. Ushićen svojim stvaranjem i verujući u preporodilačke snage svog dela, on Petru Gastu piše o zadnjoj partiji *Ecce homo*, da je pisano u tonu jednog „koji svetom vlada“ i naglašava to naročito, a u jednom drugom pismu ponavlja mu sliku iz ovog dela, da je ono toliko iznad pojma literature, da mu čak u prirodi nedostaje nešto jednako, i da ono „doslovno razbija historiju čovečanstva u dva komada“, što je „najviši superlativ dinamita“. To je ubedenje da se istorija čovečanstva deli do Ničea i posle Ničea. U tom se delu on diže „iznad čovečanstva“, „s onu stranu“ njegovu. „Od sad nema smisla, dragi prijatelju“, javlja 27. decembra dr-u Karlu Fuksu, „da se o meni govori i piše; pitanje ko sam ja stavio sam za najbližu večnost ad acta spisom *Ecce homo*. Od sada se ne treba više nikako brinuti za mene, nego za stvari,

radi kojih sam tu“. A G. Brandesu piše 20. novembra ovako: „Sada sam sa cinizmom, koji će postati svet-sko-istorijski, ispriповedao sebe sama. Knjiga se zove *Ecce homo* i atentat je bez i najmanjeg obzira na Razapetog; završava u grmljavini i oluji protiv svega, što je hrišćansko ili hrišćanski infektно, pri čemu čovek gubi vid i sluh. Ja sam najzad prvi psiholog hrišćanstva i mogu, kao stari artiljerista, kakav sam, izvući teški top, ni čiju samu egzistenciju nije slutio nijedan protivnik hrišćanstva. – Sve je predigra *Preodređivanja svih vrednosti*, dela, koje gotovo leži preda mnom: kunem vam se da ćemo kroz dve godine imati čitavu zemlju u grčevima. Ja sam kob.“

U tom oholom samouverenju, u tom koncentrisanju sve pažnje na sebe sama i ni na kog drugog i ni na kog više, u toj egoističnoj samoljubivosti i u toj do fanatizma razvijenoj isključivosti ima nečeg patološki osobenog, nečeg apsolutno determinisanog, što je karakteristika u tolikoj meri jedino onih, koji u nervnoj prenapetosti, u „belom usijanju mašte“, sav životni problem mogu da usredsrede u jednu ideju, u jednu veru, u jedan apostolat i da, onda, kao hezihaste veruju u nebesku svetlost, koju sada oni vide ili da kao religiozni fanatici dižu anatemu i lomače za sve, što nije njihovog shvatanja. Nije, uopšte, slučajno, da su patolozi u mnogim verskim i sektaškim pokretima

bili glavni nosioci ideja i tradicija i da je epilepsija bila oglašena za svetu bolest. I Mojsije i Hristos i Muhammed govore s gore i daju zakone s planinskih visina i Niče s njima zajedno, i ako neće da je s njima, nije bio jedini, koji se povlačio od ljudi i blata zemaljskog i stvarao tamo, gde se sunce lomi o neogrejane kristale i gde razređeni vazduh uslovljava jednu tananiju osećajnost mirisa i boju za oko i zvuk za uho. Kao silni Sotona Miltonov, snažan i u padu i nesalomiv u energiji, ali sa potenciranom verom u akciju mesto „hrabrosti nikad ne popustiti“, u zamahu Vitmenova buntovnika koji „u večnost izgovara svoju reč, borbenu i istinsku, kao nijedna druga“, on dionizijski istupa protiv Razapetog, da određuje nove vrednosti rušeći asketske predrasude žrtvovanja tela duši i napadajući pasivnost hrišćanskog morala, čiji je ideal bio u ličnoj negaciji sebe. Inicira ideje, koje je na svoj način, ali u njegovom duhu, izražavao Anatol Frans svojom *Pobunom anđela*. Ali u naše dane, kad se već i duh analize i reč prekaljuje i kad je kriticizam postao opštom osobinom društva i danas već sintetičkim faktorom apsolutnog stvaranja, treba biti ili potpuno van sveta (Niče drži da je iznad njega) ili van volterovski zdravog razuma, što je u osnovi jedno isto, pa moći, ma koliko inače čovek verovao u značaj i obimnost svog delovanja, u punom uverenju tvrditi za se da je postao

posle istorijskog života od tri hiljade godina potpuno nov odsek istorije, i to ne možda nov odsek ili novo poglavlje, nego čitav prelom u njoj: mesto što postoji mera pre i posle Hrista, da bude mera pre i posle Ničea! To je kao fanatizam onog poslovičnog kalife bagdadskog, koji je spalio aleksandrijsku biblioteku svodeći svu mudrost na Koran i nalazeći da je njim izražena i sva prošlost i sva budućnost; to je nesporno afekt bolesti, koji se graniči sa egzaltacijom; jedan ikarski let u fantaziju, gde se misao topi u ekstazi halucinacije. I otud je tačna Elerova primedba, da je *Ecce homo* više psihografija, nego biografija Ničeova, iako je on hteo nešto drugo da izvede odatle.

Videći u Ničeu gotovo nešto nadzemaljsko, Eler nalazi da *Ecce homo* spasava od smešnosti samo ta silna visina, u koju je podignuta svaka pojedinost, i gde se u retkom raspoloženju u jednom svetu čistog vazduha, vedrine i bogatstva boja i beskrajnog izgleda gubi svaki pokret banalne prosečnosti. „U tom pohvalnom isticanju vrednosti vlastitih dela postignuta je krajnja granica mogućeg. Kad bi to sve samo za jednu mrvicu stalo niže, kad bi ma kad dodirnulo tlo osrednjosti, delovanje smešnosti bilo bi neizbežno“. Ukoliko je to delimično i tačno, nije ipak tim odbijeno i sve, što se Ničeu može reći povodom ovakvog pisanja, a što Eler možda rasno ne oseća ili ne želi da